UPON THE FORM IN THE ODES OF QUINTUS HORATIUS FLACCUS, USING THE WORKS EDITED IN BLAJ BY THE PREBENDARY GAVRIL POP

Marcela Ciortea

Assist. Prof., PhD, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: Quintus Horatius Flaccus, the poet we discuss in our study, without being a proved disciple of Aristotle, seems to have found the most important principles of his art in the work of Neoptolemos of Parion (Liviu Franga): using stoic and epicurean ideas upon the role of the language, the poet aimed to establish a natural connection between the content and the form of an art work, thinking that a worthwhile poet is one to master in the same time the technique and the poetic inspiration: Natura fieret laudabile carmen an arte, / quaesitum est: ego nec studium sine divite vena, / nec rude quid prosit video ingenium… (S-a discutat dacă poate s-ajungă-un poem prin natură / Vrednic să fie-admirat ori prin artă; nimic nu dă munca / Fără o vână bogată, și nici un talent fără studiu… // It was discussed if a poem by nature may reach/ Worthy of admiration, or by art; the work offer nothing/ Without a rich spring, and no talent without study…). In the conception of Horatius, the form has three main components: verba (verbal expressions), numeri (rhythms) and operum colores (the colourful style specific to each genre). We will try to discuss each of the three components, in relation with the four books of odes, which, as Eugen Cizek stated, consecrated the poet as a bright exponent of the Roman lyrics.

Keywords: Horatius, carmina, Blaj, Gavril Pop, ode.

De-a lungul timpului, teoreticienii au emis diverse păreri privitoare la poezie, elaborate în tratate de teorie poetică, dar și în opere literare celebre. Urmărind evoluția ideilor literare de început, D. M. Pippidi[1] identifică primele aprecieri privitoare la creația literară în invocația către Muză din prologurile epopeilor homerice: Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος / *Cântă, Zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul* (*Iliada*, în traducerea lui George Murnu); Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ /

[1] *Întrucât ediția pe care s-a lucrat inițial nu ne mai este azi la îndemână, toate trimiterile vor fi făcute la ediția a III-a a cărții lui D.M. Pippidi, Formarea ideilor literare în antichitate, Polirom, Iași, 2003. Vezi, așadar, la pp. 23-24. Introducerea pasajelor în limba greacă ne aparține.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

Cântă-mi, o, Muză, bărbatul cu gând iscusit (*Odiseea,* traducerea lui Dan Slușanschi) și din prologul *Theogoniei* lui Hesiod: Μουσάων Ἑλικωνιάδων ἀρχώμεθ᾽ἀείδειν / *Cântarea noastră s-o începem cu Muzele Heliconide* (traducere de Ion Acsan). Prin tot ce scriu și pun în scenă, Eschil, Sofocle și Euripide, pe de o parte, și Aristofan de cealaltă parte, nu fac decât să traseze și să dezvolte două linii de creație fundamentale: tragedia și comedia. Platon observă cu desăvârșită atenție această evoluție și nu pregetă să-și exprime indignarea față de actul creator înfăptuit de muritori, act care nu este altceva decât o copie (μίμησις) imperfectă a lumii pământești, care, la rândul ei, este o *umbră îndepărtată*[2] a lumii desăvârșite a ideilor, *o aparență trecătoare, copie fugară a originalului etern*[3]: literatura dramatică jignește pe zei prin aceea că îi pune în scenă însuflețiți de porniri omenești[4], epopeea, așijderea, insinuând că zeii se lasă înrâuriți de oameni[5], iar fără a fi stăpâniți și transportați de divinitate, nici poeții epici și nici liricii nu și-ar putea compune frumoasele lor cânturi[6].

Cel care *statornicește valoarea gnoseologică, socială și psihologică a poeziei și ridică totodată poetica la rang de disciplină filosofică*[7] este Aristotel. În continuarea lui Platon, dar și în contradicție cu el, fără să abandoneze conceptul de imitație (μίμησις), Aristotel se înscrie pe făgașul trasat de predecesorul său, nuanțându-l adaptat la poezia în sine: *Darul imitației fiind prin urmare în firea fiecăruia, și la fel și darul armoniei și al ritmului (se vede doar bine că măsurile sunt simple împărțiri ale ritmurilor), cei dintru început înzestrați pentru așa ceva, desăvârșindu-și puțin câte puțin improvizațiile, au dat naștere poeziei. Aceasta s-a împărțit după caracterele individuale ale poeților, firile serioase înclinând să imite isprăvile alese și faptele celor aleși, iar cele de rând pe ale oamenilor celor necioplți: gata să compună din capul locului stihuri de dojană, precum ceilalți cântări și laude. […] În felul acesta, dintre cei vechi, unii ajungeau autori de poeme eroice, alții de poeme satirice.*[8] Observăm, așadar, împreună cu teoreticianul Pippidi[9], că, pentru Homer și Hesiod, poezia este un dar al Muzelor, pentru Platon este

[2] *D.M. Pippidi, Op. cit., p. 54.*
[3] *Id. ib.*
[4] *Idem, p. 57.*
[5] *Idem, p. 58 sqq.*
[6] *Despre starea de entuziasm a creatorilor, a se vedea dialogul platonician Ion, 533 e-544b, citat generos de același D.M. Pippidi la pp. 64-65.*
[7] *Vezi Mihai Nichita, Istoria literaturii latine, vol. II, p. I, p. 365.*
[8] *Aristotel, Poetica, trad. D.M. Pippidi, ed. cit., 1448b, 20-26, 33-34, p. 57.*
[9] *D.M. Pippidi, Op. cit., p. 86.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

intervenție divină (*solie a Cerului*[10]), iar pentru Aristotel, este efectul a două cauze firești[11]: *darul înnăscut al imitației, sădit în om din vremea copilăriei*[12] și, în egală măsură, *darul armoniei și al ritmului*[13].

Poeticile vârstei elenistice – în special stoicii – recomandau dobândirea câtorva calități pentru atingerea unei σύνθεσις verbale desăvârșite: o limbă curată, claritate, conciziune, proprietatea termenilor[14]. Fidel exemplului aristotelic, Neoptolemos din Parion, după care poezia trebuie să și placă și să și instruiască[15], insista asupra conciziunii (συντομία) și clarității (ἐνάργεια).

Quintus Horatius Flaccus, poetul asupra căruia ne vom opri în lucrarea de față, fără a putea fi dovedit un discipol întocmai al lui Aristotel, se pare că și-a cules cele mai de seamă principii ale artei sale din opera lui Neoptolemos din Parion[16]: folosind idei stoice și epicureice cu privire la funcția limbajului, poetul urmărea stabilirea unei legături naturale între conținutul și forma operei de artă, socotind poet de valoare pe acela care stăpânea deopotrivă și meșteșug, și dar poetic: *Natura fieret laudabile carmen an arte, / quaesitum est: ego nec studium sine divite vena, / nec rude quid prosit video ingenium…* (*S-a discutat dacă poate s-ajungă-un poem prin natură / Vrednic să fie-admirat ori prin artă; nimic nu dă munca / Fără o vână bogată, și nici un talent fără studiu…*)[17]. În concepția horațiană, *forma* primește trei mari componente: *verba* (expresia verbală), *numeri* (ritmurile) și *operum colores* (culoarea stilistică specifică genului)[18]. Vom încerca, în cele ce urmează, să le discutăm pe rând, prin raportare generală la cele patru cărți de ode, care, cum bine spune Eugen Cizek, l-au consacrat pe poet ca un *strălucit exponent al lirismului roman*[19].

Oda horațiană

Cercetătorii care s-au ocupat de studiul poeziei latine au subliniat, rând pe rând, o evidență: interesul scăzut al romanilor pentru poezie în general și reticența lor la modelul poetic grecesc în special. După *Carmen Saliare*, *Carmen Arvale* și poeții neoterici, efortul

[10] *Idem, p. 85.*
[11] *Id. ib.*
[12] *Aristotel, Poetica, 1448b, 6-7, p. 56.*
[13] *Idem, 21, p. 57.*
[14] *Observăm aici câteva din calitățile generale ale stilului. Pentru mai multe informații despre poetica perioadei elenistice, vezi D.M. Pippidi, Op. cit., pp. 113 sqq.*
[15] *D.M. Pippidi în Studiu introductiv la Arte poetice. Antichitatea, 1970, p. 17.*
[16] *Pentru evoluția schemei poetice antice de la Aristotel la Horatius via Neoptolemos din Parion, vezi Liviu Franga, Poeții latini și poezia lor, 2007, pp. 154-155.*
[17] *Horatius, Epistula ad Pisones. De arte poetica / Epistola către Pisoni. Arta poetică, vs. 408-410, în traducerea lui Ionel Marinescu, în vol. II din versiunea românească Horațiu, Opera omnia, 1980, p. 328.*
[18] *Vezi Mihai Nichita, Op. cit., p. 366.*
[19] *Eugen Cizek, Istoria literaturii latine, vol. I, 1994, p. 366.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

unui Catullus de a cânta imitând lirica eoliană rămânea unul singular, cu toate că specialiștii au remarcat rafinamentul strofei safice și armonia asclepiadului major încercate de poetul veronez. *Aurea latinitas* se șlefuise, astfel, prin exersarea prozei, așa încât latina părea pentru mulți lipsită de însușiri muzicale potrivite poeziei lirice[20]. Modelul grecesc, deși la îndemână, era tăgăduit, mai ales prin vocea unui Cato Cenzorul, *om sucit și sever, care avea două diatribe permanente – una contra Cartaginei, și alta contra influenței grecești […]. Pare-se că, în ciuda acestei rezistențe comice, Cato ar fi învățat el însuși, la finele vieții, limba greacă. În orice caz, principalul este că, la Roma începuturilor, influența greacă nu era privită cu ochi tandri*[21].

Grecii însă își vedeau de ale lor. Își cântau sentimentele deja de trei secole, *în iambi aprinși, în cântece erotice, în imnuri religioase sau ode triumfale*[22], luând, în timp, două direcții: *liricaeoliană*, exprimând sentimente în poezii scurte, intime și în general limitate, reprezentată de Alceu, Sapho, Anacreon și *liricadoriană*, mai variată în ritm și mai pretențioasă în alegerea subiectelor, reprezentată de Stesichor, Simonide, Pindar[23]. Horatius alege să urmeze modelul liricii eoliene, chiar dacă se antrenează și cu versul lui Pindar, împământenind la Roma peste 13 sisteme diferite de metrică alexandrină, izbutind 63 de ode, dintr-un total de 104, în strofă safică și alcaică[24]. El știa că *versul* se cheamă *carmen,* de aceea își numește producțiile *carmen lesbium* sau *carmen æolium* și se păstrează aproape de modelul grecesc lansat de Anacreon, Bakylides, Callimachos ori Pindar[25], având grijă să se acomodeze specificului roman: *el face din perioada greoaie latină fraze scurte și elegante, exprimate în versuri simple și ușoare, ajungând să creeze la un popor prozaic o limbă lirică*[26].

Termenul *odă* însă nu-i aparține, fiind introdus ulterior, de gramatici, după corespondentul său grecesc **ᾠδή**, anume cântec aranjat pentru a fi cântat cu voce și cu instrumente muzicale, fie el unul solemn, cântat în corurile tragice, fie el unul sprințar, despre iubire, vin sau trandafiri[27]. Prin tonul ei convingător, ea se apropie de maniera oratorului sau de cea a incantației populare. Poate de aici *carmen* ajunge să treacă de la *vers* la *cântec*, printr-un proces la facerii plasat în aria semantică a cântecului: *canere,*

[20] *Gheorghe Cornilescu, Prefață la Ode și epode alese, 1936, p. 9.*
[21] *Alexandru Andrițoiu, Prefață la Din lirica latină, 1964, pp. 21-22.*
[22] *Cornilescu, Op. cit., p. 9.*
[23] *Id. ib.*
[24] *Ion Diaconescu, Istoria literaturii latine, vol. II, 1926, p. 159.*
[25] *Idem, p. 161.*
[26] *T. Iordănescu, Istoria literaturii latine, 1915, p. 94.*
[27] *Ion Diaconescu, Op. cit., p. 160.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

cantare, celebrare, laudare, dicere, memorare, în urma căruia au rezultat forme și procedee sugerând prezența cânteculuI: *imnul, rugăciunea, profeția, apostrofa, interogația, blestemul, sfatul.* Mihai Nichita a sesizat aceste amănunte, și tot el notează: *Oda horațiană realizează o anumită esențializare a expresiei trăirilor interioare și a comunicării prin concentrarea ei asupra momentului interpretativ. Ea este imaginată a fi cântată și ascultată, durata debitării și a receptării tinzând să coincidă cu cea a inspirației*[28].

Tematica odelor lui Horatius este una complexă. Cu toată influența modelelor înșirate mai sus, venusianul reușește să dea coloratură romană oricărei teme. Angajat în lupta contra tiranului Pittacos, poetul lesbic Alceu slăvea și vinul, amorul, muzele. La rândul ei, poetesa Sapho cânta pasiunea, frumusețea, bucuria, florile și miresmele nopții. Anacreon recomanda uitarea în vin și în dragoste a grijilor pricinuite de războaie și de politică. Echilibrat, Horatius se străduiește să pună frâu exceselor, respectând cadrul evenimentului cotidian din spațiul latin. Astfel, în urma unei tranșări directe, rezultă două mari grupe de subiecte, care împart odele lui în *civice* și *intime*[29]. În cele civice, poetul amintește virtuțile strămoșești în opoziție cu decăderea morală contemporană lui, strecoară sfaturi apropiaților lui Augustus ori îl glorifică pe împărat sau pur și simplu rostește imnuri religioase destinate ceremoniilor sacre. În cele intime, el își cântă, alături de natură și de filozofie, sentimentele personale: bucuriile tinereții, bucuriile iubirii, plăcerile vinului, ale meselor copioase ș.a.m.d.[30]

Oricum ar fi, Horatius este conștient de puterea artei sale și de valoarea sa. El știe că este un deschizător de drumuri, un *princeps* aducând în lumea romană lucruri nemairostite: *...carmina non prius / Audita, Musarum sacerdos, / Virginibus puerisque canto* (*Ode*, III, 1, 2-4: *...preot al Muzelor, cânt pentru fecioare și pentru tineri cântece până acum neauzite*). Arta lui *continuă a fi un obiect de studiu: cuvântul e plastic, concretizând ideea abstractă prin imagini și metafore; fraza poetică e limpede și strofa grațioasă și șerpuitoare*[31]. Azi, versurile lui Sapho, Anacreon sau Pindar ajung la noi fragmentar, însă de-ajuns să ne putem contura, odată cu alți comentatori, opinia că modelele grecești ale venusianului au rămas mult în urma lui, *câtă vreme eleganța unui*

[28] *Mihai Nichita, Istoria literaturii latine, 1981, p. 290.*
[29] *Cornilescu, Op. cit., p. 10. Cf. Mihai Nichita, Horațiu poetul. O biografie lirică, studiu introductiv la Horatius, Opera omnia, I, 1980, pp. 24 sqq.*
[30] *Cornilescu, ibidem.*
[31] *Eugen Lovinescu, Introducere la Horațiu, Ode și epode, ed. cit, p. 8.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

Horatius, zbuciumul și coseria unui Ovidius, armonia unui Tibullus sunt de neegalat. Discipolii, de data asta, și-au întrecut maeștrii[32].

Metrica odelor lui Horatius

Versurile și sistemele metrice cultivate de Horatius au primit de regulă numele poeților care le-au întemeiat. Astfel, de la Alceu, Sappho, Aristofan, Asclepiade, Alcman, Arhiloh, Hiponax, Ferecrates, Glycon, avem structuri – măsuri, versuri, strofe – *alcaice, safice, aristofanice, asclepiadice, arhilohice, hiponactice, ferecratice, gliconice* etc. Versul *adonic* era folosit în cântecele care jeleau moartea personajului mitologic Adonis iar pythiiambicul e pus în legătură cu limbajul profeților (al Pythiei)[33]. Horatius le exersează în ode, pentru că el, *apreciind valoarea capitală pentru poezie a armoniei, a înțeles că ceiace versul exprimă noțional trebuie să consune cu ceiace exprimă muzical*[34]. Și totuși, cu tot controlul elanului său creator, el nu era în nici un caz vreun adept al monotoniei și din acest motiv încearcă versul în formele lui cele mai variate. Pentru el, *a scrie poezie înseamnă o permanentă căutare și descoperire de sensuri prin intermediul unei ritmicități complexe,* ***quaere modos*** *(II, 1, 40), determinate pe calea tradiției*[35].

Îngrijitorii de ediții și traducătorii în versuri au prezentat, în general, o schiță a metricii horațiene[36]. Toate sunt importante și binevenite. Numai că ediția cercetată de noi se bucură de o traducere în proză și din acest motiv, în economia lucrării de față, ne vom opri cel mult asupra structurii strofice. Fie că se suprapune întocmai peste structura frazei, fie că nu, strofa este unitatea muzical-ritmică practicată intens de Horatius[37], iar Mihai Nichita citează *așa-numita* ***lex Meinekiana,*** *după numele editorului din anul 1834*, prin care se *constată divizibilitatea cu 4 a tuturor odelor, și a celor scrise în distih sau monostih*, cu o singură excepție, oda IV:8, *suspectă de interpretare*[38]. Să vedem, așadar, ce fel de strofe a exersat în scrisul său Horatius, orientându-ne după tabelul metric alcătuit de Gheorghe Cornilescu.

[32] *Andrițoiu, Op. cit., p. 25.*
[33] *Mihai Nichita, Tabel metric, studiu introductiv la Horatius, Opera omnia, I, 1980, p. 60.*
[34] *N. I. Herescu, Marginalii la opera lui Horatius, prefață la Lirica lui Horațiu, 1929, p. 12.*
[35] *Liviu Franga, Op. cit., p. 144.*
[36] *Vezi, în acest sens, E. Sommer, Précis sur les mètres employés par Horace, în Q. Horatius Flaccus, Texte latin, 1894, pp. V-XV; Gh. Cornilescu, Noțiuni de metrică, în Op. cit., pp. 15-27 sau Mihai Nichita, Tabel metric, studiu introductiv la Horatius, Opera omnia, I, 1980, pp. 56-60.*
[37] *Eugen Cizek, Istoria literaturii latine, vol. I, 1994, p. 305.*
[38] *Mihai Nichita, studiu introductiv la Horatius, Opera omnia, I, 1980, p. 30, nota 1.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

Strofa safică este numită așa după numele poetesei Sappho din Lesbos și este alcătuită din trei versuri safice mici de 11 silabe și un adonic (ultimele două picioare metrice ale hexametrului):

⏑ ∪ / ⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑ ∪ / ⏑∪	*Venus, tu, regină în Cnid și Pafos,*
O, Venus, regina Cnidi Paphique,	*lasă Ciprul tău preaiubit, te mută-n*
⏑ ∪ / ⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑ ∪ / ⏑∪	*mândra casă-a Glicerei: cu tămâie*
sperne dilectam Cypron et vocantis	*multă te cheamă.*
⏑ ∪ / ⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑ ∪ / ⏑∪	
ture te multo Glyceræ decoram	***Ode*, I: 30, 1-4, trad. Traian Costa**
⏑ ∪ ∪ / ⏑ ∪	
transfer in ædem.	

Strofa alcaică, numită așa după numele poetului Alceu din Lesbos, este alcătuită din două versuri alcaice endecasilabe (11 silabe), un vers eneasilab (9 silabe) și un vers decasilab (10 silabe):

⏑/⏑ ∪ / ⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑ ∪ / ⏑∪	*Hei, Postume, Postume,-n aprigă fugă*
Eheu fugaces, Postume, Postume,	*se spulberă anii și-n van e-orice rugă,*
⏑/⏑ ∪ / ⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑ ∪ / ⏑∪	*căci nici bătrâneții ce vine grozavă,*
Labuntur anni, nec pietas moram	*nici morții nenfrânte n-aduce zăbavă.*
⏑/⏑ ∪ / ⏑ – / ⏑ ∪ / ⏑ –	
Rugis et instanti senectæ	**Ode, II:14, 1-4, trad. N.I. Herescu**
⏑ ∪ ∪ /⏑ ∪ ∪ /⏑ ∪ / ⏑/ ∪	
Adferet indomitæque morti.	

Micul sistem asclepiad sau *asclepiadeus minor* este alcătuit din mici asclepiazi, versuri de 12 silabe:

⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑‖⏑ ∪ ∪ /⏑ ∪ / ∪	*Mæcenas, din tulpină de mari strămoși născut*
Mæcenas atavis edite regibus,	*tu, care-mi ești și dulce podoabă, mi-ești și scut*
⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑‖⏑ ∪ ∪ /⏑ ∪ / ∪	*[…]*
o et præsidium et dulce decus	*Iar dac-o să mă numeri cu-ai lirei barzi măiaștri*
meum […]	*cu fruntea, de mândrie, mă voi lovi de aștri.*
⏑ – /⏑ ∪ ∪ / ⏑‖⏑ ∪ ∪ /⏑ ∪ / ∪	
Quod si me lyricis vatibus	***Ode*, I: 1, 1-2 și 35-36, trad. N. I. Herescu**

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

inseres,
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
sublimi feriam sidera vertice.

Marele sistem asclepiad sau *asclepiadeus maior* este alcătuit din asclepiazi mari, versuri de 16 silabe, provenind dintr-un asclepiad mic, la jumătatea căruia s-a adăugat un adonic catalectic, așa încât formația de silabe rezultată este compusă din trei serii metrice:

⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati.
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,

⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
Tyrrhenum. Sapias, vina liques et spatio brevi
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
⏑ – /⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ || ⏑ ◡ ◡ / ⏑ ◡ / ◡
ætas: **carpe diem**, quam minimum credula postero.

Nu cerceta – căci nu se cade! – o, Leuconoe, ce sfârșit
menire vieții noastre zeii, nu ispiti necontenit
pe zodierii din Caldeea – și rabdă orice-ar fi, mai bine!
Au Joe da-ți-a ierni mai multe, au cea din urmă pentru tine

e asta care-acum frânge de stânci tireniana mare,
fii înțeleaptă, limpezește prin sită vinul în pahare,

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

scurtează-ți după timp speranța; rea, vremea trece cât vorbim.

Culege ziua cea de astăzi: ce va fi mâine noi nu știm.

Ode, I: 11, trad. Teodor Naum

Strofa alcmanică, numită astfel după numele poetului grec Alcman din Sardes, este alcătuită dintr-un hexametru dactilic catalectic și un tetrametru dactilic catalectic (numit și vers alcmanic sau phalisc):

⏜ ⏜/ ⏜ ⏜/⏜|| ⏜ ⏜/ ⏜ ⏜/⏜ ⏑ ⏑ /⏜

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen

⏜ ⏜/ ⏜ ⏜/ ⏜ ⏜ /⏜

Aut Ephesum bimarisque Corinthi

⏜ ⏜/ ⏜ ⏜/⏜|| ⏜ ⏜/ ⏜ ⏜/⏜ ⏑ ⏑ /⏜

Mœnia vel Baccho Thebas vel Apoline Delphos

⏜ ⏜/ ⏜ ⏜/ ⏜ ⏜ /⏜

In signes aut Thessala Tempe.

Alții vor lăuda Rhodosul însorit, Mytilene,

Ephesul, zidurile Corintului între două mări,

Sau Theba și Delphos, vestite una prin Bachus, alta prin Apollo,

Ori Tempe tessalică…

Ode, I:7, 1-4, trad. George Călinescu

Strofa archilochică, numită astfel după numele poetului grec Archiloch din Paros, este alcătuită din distihuri formate dintr-un hexametru dactilic (6 picioare dactilice, cu ultimul picior catalectic) urmat fie de un trimetru dactilic catalectic (doi dactili plus încă o silabă), fie de un iambelegiac (format dintr-un dimetru iambic și un ternar dactilic) sau dintr-un archiloch mare (patru dactili / spondei plus trei trohei) urmat de un senar iambic catalectic (cinci picioare iambice plus o silabă).

⏜ ⏑ ⏑ / ⏜ ⏑ ⏑ /⏜|| _ / ⏜ ⏑ ⏑ || ⏜ ⏑ / ⏜ ⏑ / ⏜ ⏑ /

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni

⏑ ⏜/ ⏑ ⏜/ ⏑ || ⏜/ ⏑ ⏜/ ⏑ ⏜/ ⏑

Trahuntque siccas machinæ carinas

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

⏜ ◡ ◡ / ⏜ ◡ ◡ /⏜|| _ / ⏜ ◡ ◡ || ⏜ ◡ / ⏜ ◡ / ⏜ ◡ /

Ac neque iam stabulis geudet pecus aut arator igni

◡ ⏜/ ◡ ⏜/ ◡ || ⏜/ ◡ ⏜/ ◡ ⏜/ ◡

Nec prata canis albicant pruinis.

Iarna aprigă se duce căci fiori de primăvară
Cu dulci adieri de vânturi au cuprins pământul iar,
Vasele ce fără cârmă amorțise pe uscat
Legănându-se pe pârghii către mare au plecat;
Turma tristă-n adăposturi câmpul neted îl dorește
Și plugarul cu plăcere vatra caldă-și părăsește
Iar câmpiile-nverzite mult voioase se dezbracă
De-a lor haină argintie cu văl alb de promoroacă.

***Ode*, I:4, 1-4, trad. Dumitru Constantin Ollanescu**

Structura metrică este importantă nu doar pentru păstrarea formei originale, ci mai ales dacă ținem cont de următoarea afirmație: *Cea mai mare parte din poeziile lirice ale celor vechi erau făcute ca să fie cântate. Odele lui Pindar, de pildă, se cântau în temple și pe străzile pe unde mergea cortegiul triumfal, care aducea în patrie pe un atlet învingător la jocuri. De asemenea, e în afară de orice îndoială că imnurile religioase ale lui Horatius și îndeosebi Carmen Sæculare au fost cântate în temple de tinerimea romană. Muzica lor însă e foarte puțin cunoscută azi*[39]. Am văzut, așadar, până aici, forma generală a odelor lui Horatius, atât în originalul latin, cât și în versiuni românești[40] realizate de traducătorii cei mai cunoscuți, unele respectând întocmai schema propusă de poetul latin, altele îndepărtându-se considerabil de la aceasta. Dar nu toți traducătorii au trudit pentru conservarea structurii metrice. Un tablou al receptării odelor lui Horatius în limba română ne arată că există traduceri realizate de însuși Mihai Eminescu, dar și de Vasile Pogor, Alexandru Odobescu, Eugen Lovinescu, Constantin I. Niculescu, Maria Banuș, Lascăr

[39] *Gheorghe Cornilescu, Noțiuni de metrică, în introducere la Ode și epode alese, 1936, p. 27.*
[40] *În tratatul său de versificație, Quicherat citează și modele grecești, explicând intervenția lui Horatius asupra lor.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

Sebastian, Petre Stati[41]. Cu siguranță, mulți dintre ei au cunoscut versiunea blăjeană, aproape uitată azi, pe care o vom prezenta în cele ce urmează.

Ediția blăjeană a canonicului Gavril Pop

În sâmbăta lui 25 mai 1918, foaia bisericească-politică *Unirea* din Blaj publica trei discursuri funebre rostite la înmormântarea canonicului Gavril Pop. Au vorbit atunci Dr. Vasile Suciu, vicar capitular, Dr. Victor Macaveiu, profesor la seminar și protopopul Nicolae Solomon. Cum alte surse nu avem la dispoziție în momentul de față, vom încerca să reconstituim viața și activitatea canonicului Gavril Pop după aceste discursuri.

Născut la data de 20 noiembrie 1830 în comuna Barei (azi, Bărăi), comitatul Clujului, Gavril, fiul preotului din comună, a urmat școala primară și gimnaziul la școala piariștilor din Cluj și școala germană din Sibiu, alternativ, după cum impuneau condițiile social istorice din jurul anului 1848. În toamna anului 1853 este primit la seminarul din Blaj, de unde, în anul 1854, este trimis la studii la Seminarul Sfânta Barbara de la Viena, unde studiază până în anul 1857.Între 1858 și 1870 este profesor de studiu biblic la seminarul din Blaj și de religie la gimnaziul inferior din Blaj, calitate în care elaborează o *Istorie a revelației divine,* o *Istorie biblică pentru școlile elementare* și o *Istorie biblică pentru gimnaziu și preparandie.* În toamna lui 1870 este numit paroh și protopop la Cluj, unde rămâne în funcție până în vara anului 1889, când este numit canonic cancelar al Capitlului Catedral din Blaj. Aici, editează mai multe lucrări: traduce tratatul *Despre bătrânețe* al lui Marcus Tullius Cicero, traduce din Thomas a Kempis, întocmește un *Dicționar mitologic* în patru fascicule, redactează un volum despre *Datinile românilor,* traduce *Odele* lui Horatius și întocmește o ediție a lor în patru fascicule și traduce bucăți alese din *Fabulele* lui Esop. Moare în luna mai, 1918 și este omagiat în paginile publicației blăjene alături de poetul George Coșbuc și de scriitorul Barbu Ștefănescu Delavrancea[42]. A fost, așadar, contemporan cu George Coșbuc, dar și cu Eminescu, și a trăit cea mai mare parte a vieții în proximitatea marelui spirit poliglot al lui Timotei Cipariu.

Odele lui Horatius au fost editate, traduse, comentate de Gavril Pop și publicate mai întâi pe fascicule, însă în anul 1904 apar în ediție: *Odele lui Quintus Horatius Flaccus traduse românesce în proză* și provĕdute cu interpretări în folosul tinerimeĭ studióse și al privaților de Gavril Pop canonic, Tipografia Semin. Archidiecesană, Balázsfalva (Blaș),

[41] *Eugen Cizek, Op. cit., p. 315-316. Cf. ediția îngrijită de Mihai Nichita, 1980, passim.*
[42] *Vezi ziarul Unirea, an XXVIII, nr. 32 / 25 mai 1918, pp. 3-6.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

1904.Un fragment în limba latină, decupat din *Epistula* I: 6, 67-68 a lui Horatius, deschide volumul: *Si quid novisti rectius istis, candidus imperti, si non, his utere mecum (Dacă-ai ştiut ceva mai bun decât acestea, spune-o deschis, iar dacă nu, bucură-te împreună cu mine de ce-i aici).* Prefața, scrisă în tonul epocii, ne lămurește asupra ediției:

Prefacere

E cunoscut că dintre poeții clasici latini Horatius este cel mai greu de înțeles, ce se vede de acolo că interpreții cei mai însemnați îl țin în unele locuri a nu fi destul de clar, pentru aceea se abat unii de alții de interpretarea lui.

De aceea cuget că fac serviciu bun tinerimei studioase şi celor ce au voie a se ocupa cu clasicii latini prin traducerea în proză în limba română a odelor acestui poet clasic latin cu interpretări.

Sper că bărbații de specialitate îmi vor ierta că ca diletant m-am apucat de un lucru cu care dânșii sunt chemați a se ocupa.

Observ că odele cari nu sunt pentru școală le-am omis.

Traducătorul

Chiar dacă unele texte sunt omise[43], fiindcă traducătorul nu le considera potrivite pentru școală, cele incluse respectă ordinea și gruparea tradițională. Avem patru cărți de ode, numerotate în ordine, sărind numărul celor eliminate, și organizate după cum urmează: numerotarea, titlul tradus în limba română, câteva lămuriri introductive pe marginea ideii principale a odei, textul în limba latină, traducerea lui în proză și ample comentarii structurate pe fragmente de versuri[44].

Textul lămuritor pe marginea temei generale a odei, cu oarece adaosuri de natură istorică sau prozodică, este agreat și de alții: traducătorul Dumitru Constantin Ollanescu, renunțând la versiunea în limba latină, îl plasează într-o notă de final, iar Gheorghe Cornilescu, în ediția sa fără traducere, îl plasează, ca și Gavril Pop, imediat după titlu. Să vedem, așadar, cum înțeleg cei trei, să treacă de etapa lămuritoare:

[43] *Au fost omise următoarele: I:25, Lidiei; I:36, La întoarcerea lui Plotius Numida; II: 4, Lui Xanthias din Phocis; II:5, Lalage; II:11, Lui Quinctius Hirpinus; III:10, Lycei; III:15, În contra Chorei; III:20, Lui Pyrrhus; IV:1, Venerei; IV:10, Lui Ligurinus.*

[44] *Canonicul Gavril Pop a lucrat, în mod evident, după ediții europene la modă în epocă. O repartizare oarecum asemănătoare, fără traducere însă, deține și ediția citată, a lui E. Sommer, Hachette, Paris, 1894, dar și ediția lui Cornilescu, București, 1937.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

D.C. Ollanescu (1891)	Gavril Pop (1904)	Gh. Cornilescu (1937)
Ode, I:14, *Ad Rempublicam* (*Către Republică*)		
Triumviriĭ August şi Antoniŭ făcéŭ formidabile pregătirĭ de rĕsboiŭ. Horaţiŭ care vedea cu oróre apropiindu-se vremile rele ale résbóelor civile cercă să redeştepte patriotismul Romanilor şi să'ĭ împiedice de a se maĭ ucide între dênşiĭ. Pentru acésta cel maĭ bun mijloc era de a înnegri pe Antoniŭ în ochiĭ poporuluĭ pentru a'l hotărî să se încrédă în August căruia'ĭ datorea starea fericită în care se afla Roma şi Italia. El făcu acésta întrebuinţând vĕlul alegoric pentru a nu ridica nemulţumirĭ şi a menagea simţimintele de amicitiă ce mulţĭ aveaŭ încă pentru Antoniŭ. (Quintilianus, - Inst. Orat., VIII, 6, 44). Compară republica cu o navă expusă celor maĭ marĭ rele fără catarg (*Pompeiŭ*) expusă vêntului Africeĭ (duşmănia lui Antoniŭ, care era în Egypet) şi fără D-zeŭ chiar (în rĕsboéle civile chiar cultul zeilor era negligeat.	**Od'a acésta e o poesie alegorică politică, pe cum a recunoscut-o acésta deja Quintilianus ḑicând că naiea e republica, tempestăţile măriĭ sunt resbelele civilĭ, portul e pacea şi concordia. În acésta poesie poetul descrie pericolele, carĭ aşcepta pe republică representată printr-o naie, de aceea îndemnă pe cetăţenĭ la pace şi concordiă. Poeţiĭ cei vechĭ adeseorĭ asemănaŭ statul cu o naie.**	*O corabie, care abia a scăpat dintr-o furtună, e în primejdie ca, înainte de a ajunge în port, să fie târâtă din nou în valuri. Plin de teamă, poetul î înştiinţează de primejdia ce o aşteaptă. Sub forma unui vas, Horatius îndeamnă republi-ca să nu se lase târâtă din nou în războaie civile. E o odă alegorică. Metrul: a treia strofă asclepiadică, adică doi metri asclepiazi, un ferecrateu şi un gliconic.*

Am ales în exemplul de mai sus un comentariu introductiv de dimensiuni moderate, executat de Gavril Pop. Trebuie să spunem însă că acest prim segment, care precedă textul latinesc, este diferit abordat de canonicul de la Blaj. Astfel, dacă lipseşte cu totul în oda I: 15, *Profeţia lui Nereus despre nimicirea Troiei,* în cele de dragoste sau în cele bachice deseori se restrânge la o frază seacă.

Ode de dragoste	I: 13, *Lidieĭ*	**Od'a acésta e o plângere zelotipă a luĭ Horatiu către Lidia, că ea preferă luĭ pe Telephus.**
	I: 19, *Glicereĭ*	**Horatiu spune în od'a acésta, că o ĭubire nóuă l'a cuprins către Glicera.**
	I:23, *Cloeĭ*	**Od'a acésta e scrisă către o fată nevinovată, care erá de măritat, cá să nu se témă de bărbat.**
	I: 27, *Socilor commesenĭ*	**În acéstă odă poetul îndémnă pe socii commesenĭ să nu se certe între pocale.**

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

Bachice	II:19, *Lui Bacchus*	**Se laudă Bacchus şi faptele lui.**
	III: 25, *Lui Bacchus*	**În oda aceasta Horaţiu chiemând într'ajutor pe Bacchus ia un avânt însufleţit spre a cânta faptele lui Octavian.**

Cele mai consistente comentarii introductive sunt elaborate în deschiderea odelor închinate unor personalităţi, îndeosebi în cele dedicate lui Octavian Augustus ori lui Maecenas, unde se insistă atât pe împrejurările momentului scrierii, cât şi pe explicarea subiectului abordat.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

LUI AUGUST

I:12	III:5	IV:14
Od'a acésta e scrisă în onórea luĭ August. În ea poetul glorifică pe ḑeĭ, apoĭ pe eroĭ, pe ceĭ maĭ faĭmoşĭ bărbaţĭ de stat aĭ Ro-meĭ până la August, şi ter-mină cu lauda luĭ August.	**Laudele înḑeituluĭ August, hula luĭ Crassus, constanţa luĭ Regulus, şi întórcerea luĭ la Puniĭ. Cuprinsul odeĭ e următoriul: Precum în ceriŭ domneşte Joie durduitoriul: aşa va fi ḑeŭ pe pământ August fiindcă s'aŭ adaos la imperiŭ Britanii şi Persiĭ ceĭ înfricoşaţĭ. Ca Roma să fie sub August mare şi puternică, luptătoriĭ Romeĭ să nu-şĭ părăsească caracterul adevărat roman, ca ostaşiĭ lui Crassus, carĭ în captivitate la Parti s'aŭ căsătorit cu femeĭ de ale Partilor, şi şĭ-aŭ uitat de patria lor. 5-12. Altcum a purces Regulus, care n'a sfătuit senatuluĭ roman nicĭ răscumpărarea sa din captivitate nicĭ a altor captivĭ romanĭ la Cartagineniĭ, convins fiind, că curagiul odată pierdut prin predarea în mâinile inimicilor nicĭ odată nu se maĭ poate recâştiga. 13-40. De aceea fără de a-şĭ îmbrăţişa muierea, pruncĭĭ şi amicĭĭ, deşi a ştiut, că în Cartagina îl aştepta torturĭ, liniştit s'a reîntors la inimiciĭ săĭ în Cartagina ca şi cum în ḑile de sărbători liber de ocupaţiunile cele îngreunătóre s'ar duce din Roma la moşia sa. 41-56.**	**Oda aceasta cuprinde în sine în mare parte lauda lui August, şi a fiilor sei vitregi Tiberius şi Drusus după învingerea Vindeli-cilor şi a Reţilor, şi aşa apare ca o întregire a odei a 4-a a cărţii acesteia, în care poetul cu deosebire numai faptele măreţe ale lui Drusus le-a glorificat, iar în aceasta cu deosebire ale lui Tiberius. Oda presentă numai la câteva luni după amintita odă a 4-a s'a compus, şi asemenea încă în an. al 15 după Hristos.**

Cu siguranţă aceste ode au fost traduse şi prelucrate în timp: cercetând cu atenţie tabelul de mai sus, remarcăm nu doar o limpezire a grafiei româneşti de la prima la a treia coloană, ci şi o limpezire a stilului, o accesibilizare a expresiei de limbă română, fapt ce se vede şi din evoluţia comentariilor introductive la odele închinate lui Mecena, dar şi din adnotările care succed versiunea în limba română[45]. Să urmărim desfăşurarea unui fragment din oda III:16, 1-16, *Lui Mæcenas.*

⏜ _ /⏜ ◡ ◡ / ⏜||⏜ ◡ ◡/⏜ ◡ / ◡̲

Inclusam Danaën turris aënea

⏜ _ /⏜ ◡ ◡ / ⏜||⏜ ◡ ◡/⏜ ◡ / ◡̲

[45] *N. I. Herescu întocmeşte doar un indice de nume la finalul volumului, Eugen Lovinescu trimite la explicaţii minore în josul paginii, iar George Călinescu, deşi ne oferă o traducere juxtă, nu glosează deloc pe marginea ei.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

robustaeque fores et vigilum canum
⏜ _ /⏜ ◡ ◡ / ⏜||⏜ ◡ ◡ /⏜ ◡ / ◡
tristes excubiae munierant satis
⏜ _ /⏜ ◡ ◡ / ⏜ ◡ / ◡
nocturnis ab adulteris,
si non Acrisium, virginis abditae
custodem pavidum, Iuppiter et Venus
risissent: fore enim tutum iter et patens
converso in pretium deo.
Aurum per medios ire satellites
et perrumpere amat saxa potentius
ictu fulmineo; concidit auguris
Argivi domus ob lucrum
demersa exitio; diffidit urbium
portas vir Macedo et subruit aemulos
reges muneribus; munera navium
saevos inlaqueant duces.

Pe Danaë cea închisă turnul de aramă și porțile cele tari, și pazele cele triste ale cânilor veghietori ar fi apărat-o de ajuns de amanții de noapte, dacă pe Acrisius, păzitorul cel fricos al fecioarei celei ascunse, nu l-ar fi rîs Joe și Venus, căci știau, că calea va fi sigură și deschisă zeului prefăcut în aur. Aurul iubește a trece printre trabanți, și a frânge stânci mai puternic decât lovitura fulgerului. Casa augurului din Argos a căzut pentru câștig cufundată în perire. Eroul macedonic a deschis porțile cetăților, și a răsturnat regi rivali prin daruri. Darurile prind în lațiu pe selbaticii conducători ai năilor.

La o citire atentă observăm cum versiunea românească în proză capătă ritm pe alocuri, iar tonul filosofic își face loc în comentariul introductiv, în timp ce comentariul didactic, trimițând la mitologie și la istorie, se desfășoară în adnotare:

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

III:16, *Lui Mæcenas*

Introducere	În oda aceasta arată Horațiu, că ori cât de mare e puterea averii, averea totuși nu-l face pe om fericit, căci excită în om pofta tot spre mai mult. Din contră află poetul, că fericirea cea adevărată stă în îndestulirea cu ce are omul, și în mărginirea dorințelor sale.
Nota 1	**v. 1-16.** Puterea aurului preste inimile oamenilor o arată poetul cu doauă exemple din mitologie și anume cu fabula despre Danaë și despre Amphiaraos, și cu alte doauă exemple din istorie, anume cu al lui Filip Macedoneanul și cu al lui Menas, conducătorului de flote. *Inclusam Danaën*, pe Danaë cea închisă. Danaë a fost fata regelui Acrisios din Argos. Fiindcă după zisa Oraclului ea avea să nască un prunc, care va ucide pe moșul său, de aceea acesta a demandat, ca Danaë să fie închisă și păzită într'o odae subterană sau după cum zice aici Horațiu, într-un turn de metal. Dară Joe, care o iubia, a cercetat-o prefăcându-se în ploaie de aur, și Danaë a născut de la dânsul pe Perseus. Acrisios pe Danaë cu pruncul dimpreună închisă într-o ladă a aruncat-o în mare, de unde Dictys fratele regelui Polydectes din Seriphos a prins-o, carele apoi s'a îngrijit de creșterea lui Perseus. Perseus mai târziu a ucis pe moșul său cu discul fără de a-l cunoaște la jocurile gimnastice în Larissa tesalică. *Turris aënea* turnul cel de metal, ai cărui pereți erau obduși cu lespezi de metal. *Robustaeque fores* și porțile cele tari. *Robustus* de stejar, tare, aici, tare. *Foris* ușă mai mult numai în plural *fores, -ium. Et vigilum canum tristes excubiae,* și pazele cele triste ale cânilor veghetori. *Tristis excubiae* paze triste, incomoade pentru amanți pe cari acele paze îi fac triști. *Excubiae, -arum,* de la *excubo* mă culc afară, pază, santinelă. *Canum vigilium* ale cânilor veghetori. A ținea câni spre pază mai ales spre paza odăilor femeilor era datină la regii cei vechi. *Satis munierat* în loc de muniisent, ar fi apărat-o de ajuns. *Nocturnis ab adulteris* de amanții de noapte. Adulter-i preacurvar aici în înțeles general de amant. *Si non Acrissium virginis abditae custodem pavidum Iuppiter et Venus risissent,* dacă pe Acrisius păzitorul cel fricos al fecioarei celei ascunse nu l-ar fi rîs Joe și Venus, care a stat lui Joe într'ajutor. *Custodem pavidum* pe păzitorulcel fricos pentru profețirea mai sus amintită a oraclului temându-și viața. *Si non risissent Accrisium* dacă nu l-ar fi rîs pe Acrisius pentru precauțiunea lui cea deșartă, că a ascuns pe Danaë. *Fore enim tutum iter et patens deo in pretium converso.* Aici este de a se suplini așa: *Sciebant enim fore tutum* etc. căci știau că calea va fi sigură și deschisă zeului prefăcut în aur, care să servească de corumpere. *In pretium* în loc de *in aurum.* Acum trece poetul la al doilea exemplu mitologic spre a arăta puterea aurului asupra inimei oamenilor. *Aurum amat ire per medios satellites,* aurul iubește a trece printre trabanți corumpându-i adecă. *Satellites* trabanți, servitori de curte, *et perrumpere saxa potentius ictu fulmineo* și a frânge stânci mai puternic decât lovitura fulgerului. *Ictus fulmineus* în loc de *fulmen,* fulger. *Concidit demersa exitio ob lucrum domus auguris argivi*, a căzut cufundată în perire pentru câștig casa augurului din Argos. Augurul din Argos e Amphiaraus, regele din Argos, vestit pentru auguriile sale. Acesta s'a ascuns, ca

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

să nu ia parte în expediţiunea lui Polynices contra Thebei, pentru că a prevăzut că aceea expediţiune va avea capet trist. Dar femeia sa Eriphyle coruptă de Polynices prin o legătoare de grumazi de aur, l-a descoperit, şi aşa a trebuit să ia parte la expediţiunea periculoasă, dar a lăsat fiului său Alcmaeon, ca, dacă va auzi, că el a murit, să ucide pe Eriphyle. Cei ce au întreprins expediţiunea contra Thebei fură învinşi, pe Amphiaraus l-a înghiţit pământul, iar Alcmaeon a ucis pe mama sa Eriphyle. Dar persecutându-l furiile pentru aceasta a fugit la Phegeus, şi luând de femeiă pe Alphesiboea fata acestuia, legătoarea de grumazi cea de aur a dat-o acesteia. Dar dimitând de la sine pe Alphesiboea a luat de soţie pe Callirhoë, şi când a cerut legătoarea de aur de la Alphesiboea fraţii acesteia l-au ucis. Asia dară casa *domus* adecă familia lui Amphiaraus, *concidit demersa exitio* a căzut cufundându-se în perire, adecă s'a nimicit pentru câştig *ob lucrum*, adecă pentru aur, încât pentru legătoarea de grumaz de aur ia venit perirea. Urmează exemplul cel dintâiu din istorie: *Diffidit muneribus urbium portas vir Macedo*, bărbatul macedonic a deschis porţile cetăţilor prin daruri. *Vir Macedo* e Filip, regele macedonic, tatăl lui Alexandru cel Mare, carele prin coruperi cu aur a deschis porţile cetăţilor greceşti: Olynth, Potidäa, Amphipolis, Pydna. *Et subruit reges aemulos*, şi a restaurat regi rivali: pe Pausanias, Argäeus II, Arrhybas regele Molossilor. *Subruo* sap pe dedesubt, restorn, nimicesc. Propriaminte se zice despre cel ce cu maşine strică, subsapă muri. Se zice despre cel ce cu aur ca cu o maşină subsapă potestatea altuia. *Munera novium saevos duces illaqueant*, darurile prind în laţ pe selbaticii conducători ai năilor. Aici e al doilea exemplu istoric spre a arăta cum corupe aurul inimile oamenilor, înţelegând poetul aici din timpul său pe Menodorus sau scurtat Menas sclav al lui Gneus Pompeius mai târziu de el sau de fiul său Sextus făcut libert, adecă lăsat liber, carele într'atâta a poşezut încrederea cestui din urmă, încât l-a pus comandant preste flota sa. Menodorus a resplătit această încredere prin tradare în doauă rânduri trecând prin curuperi de doauă ori la Octavian, carele mai pe urmă l-a descoperit ca pe un trădător.

*

Ne-am străduit, în cele de mai sus, atât cât ne-a fost posibil în limita spaţiului aflat la dispoziţie, pe de o parte să reamintim cititorului de la noi *forma* odelor lui Horatius aşa cum a fost ea gândită de autorul lor (idee, metru şi stil propriu), de cealaltă parte să readucem în actualitate o versiune românească aproape uitată a celor patru cărţi de ode, aşa cum a fost ea gândită de canonicul blăjean Gavril Pop. Deşi incompletă, întocmită într-un limbaj latinizant şi redactată cu o grafie azi aproape ilizibilă, ediţia de la Blaj merită reanalizată în vederea unei noi publicări, cu modificările de rigoare: actualizarea ortografiei, refacerea punctuaţiei etc. Chiar dacă valoarea ei stilistică nu se ridică la

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

înălțimea fragmentelor unui Teodor Naum sau Traian Costa, canonicul capitular de la Blaj merită citit și astăzi de iubitorii de umanioare, datorită străduinței sale de a nu se îndepărta de înțelesul textului, prin efortul de a păstra etimonul latin în limba română și de a crea proză românească ritmată, asemenea unui Cicero, din care de asemenea a tradus, și nu mai puțin datorită amplelor comentarii introductive sau glosate, redactate în mod evident în scop didactic, pentru a spori valoarea educativă a textului.

Mai este aici un aspect demn de luat în seamă. Dacă un glas singular de la Blaj s-a ridicat împotriva celui mai mare poet al nostru, orașul și școlile lui nu merită considerate ca fiind neiubitoare de poezie. Lăsând la o parte profesorii de poetică și de retorică, poeții și criticii de aici (atâți câți au fost), truda lui Gavril Pop este una injust neluată în seamă. Punând cap la cap traducerea odelor lui Horațiu cu traducerea din Esop, cu traducerea din Cicero și cu dicționarul mitologic, descoperim la Blaj un erudit care, avem convingerea, a deschis drum și altor încercări de același fel de la noi.

Bibliografie:

Corpus:

*** *Œuvres d'Horace*. Texte latine avec une étude biographique et littéraire, une notice sur la métrique et la prosodie dans les Odes et Epodes, des notes critiques, un index des noms propres et des notes explicatives par F. Plessis et P. Lejay, Librairie Hachette, Paris, 1904.

*** *Odelelui Quintus Horatius Flaccus,* traduse în românesce în proză și provĕdute cu interpretări în folosul tinerimeĭ studióse și al privaților de Gavril Pop canonic, Tipografia Semin. Archidiecesană, Balázsfalva (Blaș), 1904.

HORATIUS FLACCUS,QUINTUS, *Texte latin* publié avec des arguments et des notes en français et précédé d'un précis sur les mètres employés par Horace par E. Sommer, Librairie Hachette, Paris, 1894.

HORATIUS FLACCUS, Q., *Ode și epode alese,* text latin publicat cu note explicative pentru clasa a VIII-a secundară de Gh. Cornilescu, Institutul de Arte Grafice „Cartea de Aur" S.A.R., București, 1937.

Traduceri în limba română:

******* *Din lirica latină*, prefață, traducere și note de Al. Andrițoiu, Editura Tineretului, București, 1964.

CĂLINESCU, G. *Opere, 10, Nuvele, Alte poezii, Horațiu: Opere (traducere)*, Editura Minerva, București, 1976.

HERESCU, N.I., *Lirica lui Horațiu*, antologie tradusă în metru modern, cu o introducere și note, Editura Ramuri, Craiova/București, 1929.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)

HORATIUS FLACCUS, QUINTUS, *ode, Epode, Carmen Saeculare,* traducțiune în versuri de Dumitru Constantin Ollanescu, volumul I, Editura Librăriei Socecŭ & Comp., Bucuresci, 1891.

HORATIUS,*Opera omnia. Ode. Epode. Carmen Saecularae*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indici de Mihai Nichita. Ediție critică. Stabilirea textului și selelcția traducerilor din *Ode. Epode. Carmen Saecularae* de Traian Costa, vol. I-II, Editura Univers, București, 1980.

HORAȚIU,*Ode. Cântecul Secular. Satire. Epistole. Arta poetică*, traduceri de Const. I. Niculescu, D. C. Olănescu și Ion Acsan, selecție, prefață și note Ion Acsan, Editura Mondero, București, 2007.

LOVINESCU, E.,*Horațiu. Ode și epode*, Editura „Ancora" S. Benvenisti & Co., București, s.a.

Lucrări de referință:

******* *Arte poetice. Antichitatea*, culegere îngrijită de D.M. Pippidi, Editura Univers, București, 1970.

ARISTOTEL, *Poetica*, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Ediura Academiei, București, 1965.

BAYET, Jean, *Literatura latină,* în românește de Gabriela Creția, traducerea versurilor de Petre Stati, studiu introductiv de Mihai Nichita, Editura Univers, București, 1972.

CIZEK, Eugen,*Istoria literaturii latine,* vol. I, Societatea Adevărul S.A., București, 1994.

DIACONESCU, Ion,*Istoria literaturii latine. Curs complet cu rezumatele operelor rămase întregi, pentru uzul cl. VII-VIII de băeți și fete pentru bacalaureat și studenții facultății de filologie clasică*, vol. I, Editura Cugetarea. P.C. Georgescu Delafras, București, s.a.

DIACONESCU, Ion,*Istoria literaturii latine. Curs complet cu rezumatele operelor rămase întregi, pentru uzul cl. VII-VIII de băeți și fete pentru bacalaureat și studenții facultății de filologie clasică*, vol. II, Tipografia Finanțe și Industrie S.A.R., București, 1926.

FRANGA, Liviu,*Poeții latini și poezia lor. De la Lucilius la Marialis,* vol. I, Editura Universității din București, 2007.

GRIMAL,Pierre,*La letteratura latina*, Tascabili Economici Newton, Roma, 1994.

GRIMAL, Pierre,*Literatura latină*, traducere de Mariana și Liviu Franga, note suplimentare și cuvânt înainte de Liviu Franga, medalion biografic Pierre Grimal de Eugen Cizek, Editura Teora, București, 1997.

HERESCU, N. I.,*Caete clasice*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, București, s.a.

HUMBERT, Jules,*Histoire illustrée de la Littérature Latine. Précis Méthodique avec 280 illustrations,* Henri Didier, Paris & Édouard Privat, Toulouse, s.a.

IORDĂNESCU, T.,*Manual de Istoria Literaturii Latine pentru elevii clasei VIII clasico-modernă și studenți*, Tipografia Putna, Focșani, 1915.

NICHITA, Mihai (coord.), *Istoria literaturii latine. Perioada principatului*, vol. II, partea I, București 1981.

PIPPIDI, D.M.,*Formarea ideilor literare în antichitate. Schiță istorică*, ediția a III-a cu o prefață de Nicolae-Șerban Tanașoca, Editura Polirom, Iași, 2003.

QUICHERAT, L., *Traité de versification latine a l'usage des classes supérieures des lettres*, troisième édition revue, corigée et augmentée, Paris, Librairie Hachette et Cie, 1876.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4029 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:00 UTC)